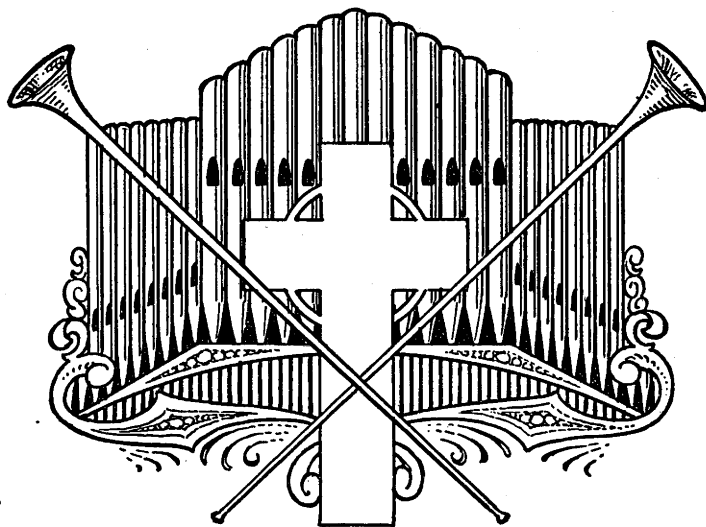

TIDSKRIFT FÖR KYRKOMUSIK OCH SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

SEPT.

1927.

UNDER MEDVERKAN AV

PROFESSOR OTTO OLSSON, STOCKHOLM, MUSIKDIREKTÖR SVANTE SJÖBERG, KARLSKRONA
SAMT KOMMINISTERN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, HÅSTHOLMEN

UTGIVEN AV KOMMINISTER ARTHUR ADELL, STJÄRNORP

REDAKTIONENS ADR.: STJÄRNORP, RT. 4 A. EXPEDITIONENS ADR.: GLEERUPS FÖRLAG, LUND

Innehåll:

Preliminärt program för 6:e allmänna svenska kyrkosångsmötet i Linköping den 14—17 oktober. — Legationspredikanten A. O. I. *Hellerström*, London: Den anglikanska gudstjänsten II: Den anglikanska högmässan. — Privatdozent Lic. Dr. A. *Allwohn*, Giessen, Tyskland: Liturgiska reformsträvanden i det evangeliska Tyskland II. — Kapten M. *Fornander*, Stockholm: Svensk kyrkomusik i Tyskland. — Recensioner: Komminister A. *Adell*, Stjärnorp: Psalmbokseditioner. — Meddelanden.

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

Pren.-pris 4:50.

Innehållsförteckning.

Uppsatser.

	Sid.
<i>A. Adell</i> : Handboksreformen	27
— » — Gudstjänst	35
— » — Högmässan	51, 65
— » — Inför kyrkosångsmötet	145
<i>F. M. Allard</i> : Församlingssångens konstituerande moment	97
<i>A. Allwohn</i> : Liturgiska reformsträvanden i det evangeliska Tyskland	114, 137
<i>G. Aulén</i> : Musikaliska Akademien och det kyrkomusikaliska examensväsendet....	33
— » — Handboksreformen (diskussionsinlägg)	190
<i>O. Björstedt</i> : Kantorsfrågans nuvarande läge	67
<i>G. Bokander</i> : Individuella kalkar	40
<i>Y. Brilioth</i> : Individuella kalkar	41
— » — Skriftermål och skriftetal	112
— » — Handboksreformen	177
<i>M. Fornander</i> : Svensk kyrkomusik i Tyskland	140, 155
<i>D. Glimborg</i> : Introitus- och gradualcyklarna	124
<i>B. Haglund</i> : Passionsmusik i Stockholm: Bachs Matteuspassion	71
<i>A. O. T. Hellerström</i> : Den anglikanska gudstjänsten	104, 131, 148
<i>G. Lindberg</i> : Liturgisk-kyrkomusikaliska strävanden i Nordens kyrkor	22, 36
<i>O. Olsson</i> : Ny koralbok för norska kyrkan	17
— » — John Morén	146
<i>K. Peters</i> : Psalmvalet vid högmässan: II. Gradualpsalmen	10, 58, 74
— » — Den Heliga Nattvarden	42
— » — Till frågan om perikopsystemets uppkomst	55
— » — Om nattvarden liturgiska utgestaltung	86
<i>A. Qvarnström</i> : Dopritualet	153
<i>G. Rosendal</i> : Om sakristians helgd	72
<i>D. Rudin</i> : Historiens vittnesbörd om musiken i gudstjänsten	1
— » — Orgeln och den gudstjänstliga musiken	18
<i>A. Runbäck</i> : Introitus- och Gradualpsalmerna	152
<i>S. Sjöberg</i> : Kyrkokören	81
— » — Handboksreformen	186
<i>L. I. Wahlman</i> : Svenska Margaretakyrkan i Oslo (genmåle)	57
<i>H. Weman</i> : Kyrkomusikfesten i Stockholm 13—15 nov. 1926	5
<i>K. M. Westerberg</i> : Svenska Margaretakyrkan i Oslo.....	24
<i>D. Åhlén</i> : Passionsmusik i Stockholm: Schütz' Matteuspassion	70

Redogörelser och större meddelanden.

<i>Sjätte allmänna svenska kyrkosångsmötet</i> : Inbjudan	49
Meddelanden och program	76, 129, 158
Mötesredogörelse	161
Jfr i övrigt	95, 145, 177, 192
<i>Kyrkosångens vänner</i>	27, 59

	Sid.
<i>Sveriges allm. organist- och kantorsförening</i>	28
Linköpingskretsen	29
Lundakretsen	126
<i>Sveriges Kyrkosångsförbund</i>	29, 92
<i>Strängnäs, kyrkosångarförbund</i>	63
<i>Vesper i radioprogrammen</i>	14
<i>Examina vid Musikkonservatoriet</i>	15
<i>Prenumerationsanmälan</i>	16, 192
<i>Sången i söndagsskolan</i>	47
<i>Jubilerande kyrkokörer: Karlskrona</i>	63
Maria kyrkokör i Stockholm	79
<i>Koranordningen i Linköpings domkyrka</i>	79
<i>Större utrymme för kyrkokörer å orgelläktaren</i>	127
<i>Svensk högmässa i Frankfurt a. M.</i>	78, 144
<i>Svensk orgelkonsert i Frankfurt a. M.</i>	159
<i>Kreuzkörens i Dresden 700-års jubileum</i>	15
<i>Kyrkomusikskolor i Tyskland</i>	47
<i>Liturgiska och kyrkomusikaliska kongresser i Tyskland</i>	92
<i>Gosskör vid Vor Frelses Kirke i Oslo</i>	79
<i>Handboksrevisionen i England</i>	47
<i>Kyrklig sångfest i Kristinestad i Finland 25—26 juni 1927</i>	46

Recensioner.

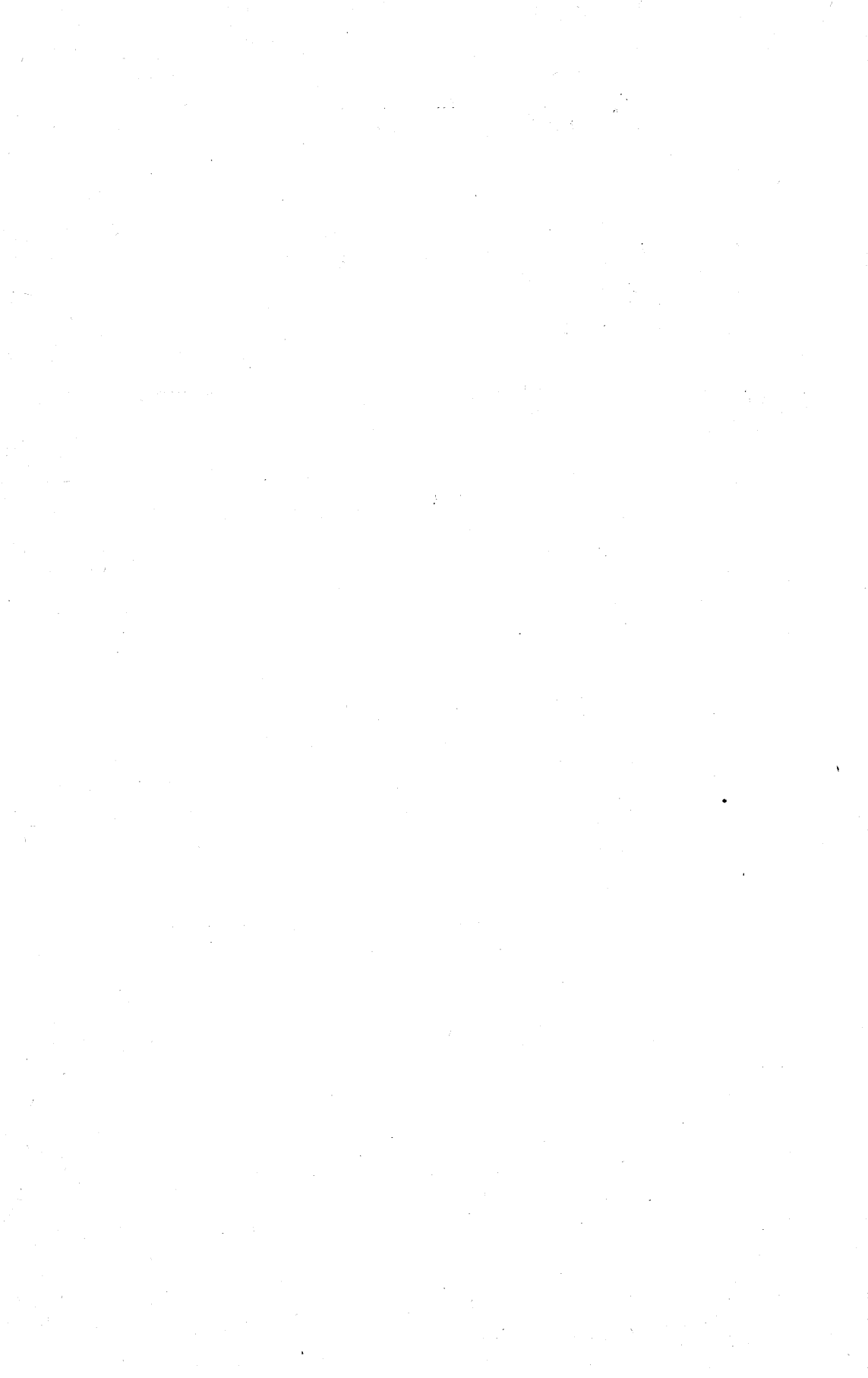
<i>A. Adell: Julboken 1926</i>	13
— » — Julhelg för svenska hem	14
— » — Hymnserien för kyrkokörer	45, 78
— » — T. Strand, Uppslagsbok och Matrikel över organister i Linköpings stift..	62
— » — G. Lizell, Det nya handboksförslaget	77
— » — Lunds domkyrkas körsånger	78
— » — Psalmbokseditioner	142
— » — Smend, Vorträge und Aufsätze	157
— » — Anslag för kyrkans vapenhus.....	158
<i>Y. Brilioth: S. Stadener, Skriftermål och skriftetal</i>	112
<i>K. Peters: Y. Brilioth, Nattvarden</i>	42
— » — H. Grisar, Das Missale im Lichte römischer Stadtgeschichte	55
— » — Samlaren, årg. 7	94
— » — Kyrkohistorisk årsskrift, årg. 26	94
— » — Smend, Handagende	95
— » — Der deutsche Dom.....	125
<i>G. Rosendal, Adell och Peters, En liten bönbok; Vid vår kyrkogång</i>	72

In Memoriam.

Musikdirektör <i>Oscar Sandberg</i> , Stockholm.....	13
--	----

Musikbilaga.

	Häfte.
<i>J. S. Bach: Fughetta över melodien till sv. ps. 105</i>	3
<i>H. Cederwall: Preludier för påskhelgen (koralerna 104, 105 och 109)</i>	3
— » — Det är en kostelig ting	11, 12
<i>J. Morén: Motett</i>	6
<i>D. Olson: Den signade dag</i>	11, 12
<i>O. Olsson: Preludium till sv. ps. 298</i>	6

Preliminärt program

för

det sjätte allmänna svenska kyrkosångsmötet

tillika

den första allmänna svenska kyrkosångshögtiden
i Linköping den 14—17 oktober.

Fredagen den 14 oktober.

Sångarne samlas.

Kl. 3,30 e. m. Sveriges Kyrkosångs-
förbunds centralråds samman-
träde.

Kl. 4—6 e. m.. Repetition i Dom-
kyrkan med den sammanslagna
rikskören.

Kl. 7 e. m. Kvällsvard.

Kl. 8 e. m. Musikstund i Domkyr-
kan. Anförande av biskop E.
Aurelius. Orgelsolo av domkyrko-
organisten R. Darell, Linköping.
Körsång av Linköpings stifts kyr-
kosångsförbund.

Lördagen den 15 oktober.

Kl. 9 f. m. Frukost.

Kl. 10 f. m. Morgonbön i Dom-
kyrkan enligt Laudes.

Kl. 10,30 f. m. Föredrag i Dom-
kyrkan av biskop J. A. Eklund,
Karlstad. Ämne: Till högmässa.

Kl. 12—2 e. m. Gemensam repeti-
tion i Domkyrkan.

Kl. 2—4 e. m. Middag.

Kl. 4 e. m. Konsert i S:t Larskyr-
kan. Vid orgeln: professor Otto
Olsson, Stockholm. Körsång.

Kl. 5,15—7 e. m. de separata kö-
rernas repetition.

Kl. 7 e. m. Kvällsvard.

Kl. 8 e. m. Kyrkosångsförbundets
1:a kyrkokonsert i Domkyrkan.
Körsång av Lunds och Västerås
stifts kyrkosångsförbund, Väster-
götlands körförbund och rikskö-
ren.

Kl. 9,30 e. m. Samkväm. Anföran-
den bl. a. av de utländska gäs-
terna.

Söndagen den 16 oktober.

Kl. 9,30 f. m. Frukost.

Kl. 11 f. m. Högmässa i Domkyr-
kan. Domprost Sven Carlson,
Linköping.

Kl. 1 e. m. Kyrkosångsförbundets
2:a kyrkokonsert i Domkyrkan.
Körsång av Växjö stifts kyrko-
sångsförbund, Engelbrekts kyr-
kokör (ev.) och rikskören.

Kl. 2—4 e. m. Middag.

Kl. 4 e. m. Föredrag av professorn,
geheimrat Julius Smend, Mün-
ster (med tolk). Ämne: Tyskt
kyrkosångsarbete under det sista
årtiondet.

Kl. 5,30 e. m. Konsert i Domkyr-
kan med Bachprogram. Sträng-
näs stifts kyrkosångarförbund.
Vid orgeln: professor Albert
Schweitzer, Lambarene.

Kl. 8 e. m. Aftonbön i Domkyrkan
med kompletorium och orgelsolo
av domkyrkoorganist H. Lind-
qvist, Västerås.

Måndagen den 17 oktober.

Kl. 9 f. m. Frukost.

Kl. 10 f. m. Morgonbön i Domkyr-
kan. Matutin. Körsång av K. S.
V:s i Linköpings stift manskör.

Kl. 11 f. m. Samtal. Ämne: Hand-
boksreformen. Inledare: profes-
sor Yngve Brilioth, Åbo, och mu-
sikdirektör Svante Sjöberg,
Karlskrona.

Kl. 1 e. m. Föredrag av professor,
geheimrat Julius Smend, Mün-
ster. Ämne: Heinrich Schütz.

Kl. 2—4 e. m. Middag.

Kl. 4 e. m. Orgelkonsert i S:t Lars-

kyrkan. Vid orgeln: musikdirektör Waldemar Åhlén, Stockholm.

Kl. 6 e. m. Samtal. Ämne: Prästernas och kyrkomusikernas liturgiska och kyrkomusikaliska utbildning. Inledare: professor Gustaf Aulén, Lund, och diskussionsinlägg bl. a. av musikdirektör David Åhlén, Stockholm.

Kl. 8 e. m. Kyrkosångsmötets avslutning i Domkyrkan med predikan av kyrkoherde Karl Gustaf Hauffman, Lyngby, och vesper.

Kl. 9 e. m. Subskriberad supé (4 kr.).

*

Anmälan om aktivt deltagande har ankommit från följande kyrkosångsförbund (samtidigt meddelas de separata nummer, vilka av dessa skola komma att utföras):

Strängnäs stifts kyrkosångsförbund. Ledare: musikdir. Adolf Andrén, Örebro. Separat utföres: Vitoria: Mitt folk; Isaac: När allt omkring mig vilar; Ducis: Var män må fröjda sig; Bach: Magnificat.

Västergötlands körförbund. Ledare: kyrkoh. David Lindholm, Härene. Separata hymner: Widéen, Helga natt; Weeber: Se Guds Lamm.

Växjö stifts kyrkosångsförbund. Ledare: kantor Amos Svensson, Alvesta. Separata sånger: Bortnianski: Israels herde, Palmer: Tröster mitt folk, Widéen: Kring jorden skall höras.

Västerås stifts kyrkosångsförbund. Ledare: domkyrkoorganist Herman Lindqvist, Västerås. Separata sånger: Palestrina: O, Guds Lamm; Mendelssohn: Davids 43 psalm (8-stämmig); H. Lindqvist: 2 körer ur Reformationskantat: Gud, den Allsmäktige sänder sitt ord och Jerusalem, Guds helga stad.

Lunds stifts kyrkosångsförbund. Ledare: musikdirektör Olof Wadborg, Kristianstad. Separat sång: Fr. Kiel: De, som så med tårar.

Linköpings stifts kyrkosångsförbund. Ledare: musikdir. Harald Cederwall, Norrköping. Separata hymner: J. S. Bach: I Betlehem; Jesu, Jesu, du är min, Franck: Jerusalem, du högt belägna stad.

Ytterligare må här erinras om de åtta sånger, som skola utföras av den sammanslagna kören:

Händel: Dotter Sion, Prætorius: Det är en ros utsprungen, Hassler — Bach: O, huvud, blodigt, sårat, Klein: Kläd dig i helighet och frid, Widéen: Dig vare lov och pris, Olsson: En stjärna gick på himlen fram, Morén: Gud har av sin barmhärtighet, och Mendelssohn: Vaker upp!

Samtliga dessa sånger skola utföras i de sättningar och med den text, vari de föreligga i den å Diakonistyrrelsens förlag utgivna hymnserien. (Pris 7 å 10 öre stycket.)

*

Vid den första orgelkonserten i S:t Larskyrkan på lördags e. m. kommer professor Otto Olsson att utföra följande orgelsoli: Andrea Gabrieli (1510—1586): Ricercare; William Byrd (1543—1623): Pavana; Girolamo Frescobaldi (1583—1643): Pastorale; Samuel Scheidt (1587—1643): Koralpreludium: Sitt öga Jesus öppnat har; Georg Muffat (1645—1704): Toccata sexta; Dietrich Buxtehude (1637—1707): Passacaglia; Johan Pachelbel (1653—1706): Ciaconna; Georg Böhm (1661—1733): Variationer över koralen: »Gläd dig, du Kristi brud»; Jean Francois Dandrieu (1684—1740): Musette; Louis Nicolas Clérambault (1676—1749): Prelude.

Professor Albert Schweitzers orgelsoli vid Bachkonserten på söndagen äro ännu ej bestämda.

Vid den tredje orgelkonserten på måndagen i S:t Larskyrkan kommer musikdirektör Waldemar Åhlén att utföra följande: Charles

Marie Jean Widor (1844—): Symfoni f, I; Enrico Bossi (1861—1925): Trauerzug och Chant du soir; Max Reger (1873—1916): Benedictus och Te Deum opus 59; Vierne: Chantilene ur Symfoni nr 3 op. 28 och S. Karg-Elert (1879—): Fantasie och fuga, D, op. 39.

Om Engelbrektskyrkans kör blir i tillfälle att medverka, kommer den under dir. David Åhléns ledning att utföra följande: Ditt namn, Jehova, vill jag sjunga; Jesu, min Herre, till dig jag längtar; Det går ett tyst och tåligt Lamm; Kom, stilla död; O, Pingst, du sköna dag, samt Singet dem Herrn ein neues Lied.

Domkyrkoorganisten Ragnar Darrell utför vid musikstunden, fredagsafton: Georg Friedrich Händel (1685—1759): Preludium och fuga, Joseph Gabriel Rheinberger (1839—1901): Vision och Fritz Lubrich jun. (1888—): Pax Domini, samt vid söndagens högmässa såsom

postludium: Jakob Ludwig Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809—1847): Allegro moderato e serioso, sats 1 ur orgelsonat op. 65.

Vid högmässan sjunger domkyrkokören under domkyrkokantor O. Edbergs ledning: Johann Sebastian Bach: Dig skall ditt Sion sjunga (ur kantat 28) och Franz Commer (1813—1887): Gud är kärlek.

Vid aftonbönen i domkyrkan på söndagens kväll spelar domkyrkoorganisten Herman Lindqvist i Västerås Johann Sebastian Bach: Toccata, F och S. Karg-Elert (1879—): »Was Gott tut, das ist wohlgetan».

Anmälan om deltagande i kyrkosångsmötet såsom åhörare sker före den 30 september till *Kyrkosångsmötets sekretariat*, adr. *Linköping*, med angivande av om logi å hotell önskas förmedlat genom sekretariatet. Deltagaravgiften är 6 kronor, som berättigar till deltagande i samtliga konserter, föredrag och samtal.

Den anglikanska gudstjänsten.

II.

Den anglikanska högmässan (Communion Service).

I följande framställning följes den alternativa ordningen från Sjätte HB.

I. *Preparation*. Denna kan utelämnas. Prästen står vid altaret; ministranter (diakon och subdiakon) och församlingen knäböja.

Prästen: I Guds Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. *Amen*.

Därefter följer Ps. 43 med versen »Jag skall gå in till min Guds altare» såsom antifon (jfr romerska mässan). Efter den upprepade antifonen följa versiklar (»Vår hjälp står i Herrens namn» och de versiklar, som i romerska mässan kom-

ma efter absolutionen). Salutation bildar övergång till följande avdelning.

II. *Introduktion*. Mässan kan börjas med denna avdelning.

Prästen: Fader vår; därefter följande *kollekt*: »Allsmäktige Gud, för vilken alla hjärtan äro uppenbara, alla begär kunniga och inga hemligheter dolda: rena våra hjärtans tankar genom Din Helige Andes verk (inspiration), så att vi må fullkomligt älska dig och värdigt förhållas ditt namn; genom Kristus, vår Herre. *Amen*».

Härefter läser prästen *Tio Guds Bud*. Efter varje budord säger för-

samlingen: »Herre, förbarma dig över oss och böj vårt hjärta till att hålla detta budord.» Tio Guds Bud läses minst en gång i månaden; vid andra tillfällen kan i stället användas *Vår Herres sammanfattning av lagen* (Mark. 12: 29—31; Matt. 22: 40), varpå folket svarar på samma sätt (»Herre förbarma dig» etc.) eller också med *Kyrie* på engelska eller grekiska. Vardagar kan Tio Guds Bud (eller Sammanfattningen av lagen) bortfalla och *Kyrie* sjungas i dess ställe. Efter *salutation* följer dagens *kollekt*, efter vilken även andra kollekter kunna sägas.

III. *Ordets förkunnelse* (Ministry of the Word).

Episteln läses av den, som därtill utsetts (subdiakon eller annan). Evangeliet följer omedelbart episteln och läses av diakonen eller prästen. Efter tillkännagivandet av varifrån evangeliet är hämtat, svarar församlingen: »Ära vare dig, Herre». Efter evangeliet kan följa svaret: »Pris vare dig, Kristus». Församlingen står upp under evangeliet (men icke under episteln) och står fortfarande, medan den *nicenska tron* läses eller sjunges.

Härefter följa kyrkliga meddelanden, predikan och pålysning av nattvardsfirning, varvid också en längre nattvardsförmaning kan läsas.

IV. *Offertorium*. Ett eller flera bibelspråk läsas av prästen eller sjunges av präster och klerker. Dessa bibelspråk mana till givmildhet (Matt. 5: 16; 6: 19; 7: 12; 7: 21; Apg. 20: 35; 1 Tim. 6: 6; Tobias 4: 8; 1 Krön. 29: 14; 1 Kor. 9: 11; 9: 13; 2 Kor. 9: 6; Gal. 6: 6; 6: 10; Hebr. 6: 10; Joh. 4: 35; 1 Tim. 6: 17; 1 Joh. 3: 17; Ps. 41: 1; Hebr. 13: 16; Ps. 50: 14; 27: 6; 1 Mos. 14: 18). Medan dessa bibelspråk sägas eller sjungas, uppsamla diakoner och kyrkovårdar eller andra lämpliga personer gåvor till de fat-

tiga eller andra skänker från församlingen, vilka bäras fram till prästen och av honom läggas på ett fat, som ställes på altaret. När nattvard hålles, skall prästen nu på altaret framsätta så mycket bröd och vin, som han anser tillräckligt. Det är en gammal sed i kyrkan att blanda något litet vatten i vinet. Prästen kan här läsa särskilda böner och tacksgelser.

V. *Intercession* (*Allmän kyrkobön*).

Prästen: »Låt oss bedja för hela Kristi kyrka.

Allsmäktige och evige Gud, du som genom din helige apostel har lärt oss, att vi skola bedja, åkalla och tacka dig för alla människor, vi bedja dig ödmjukt, att du ville nådeligen (mottaga våra allmosor och offer och) höra dessa våra böner, som vi frambära till ditt gudomliga majestät, bedjande dig, att du värdes städse uppfylla den allmänliga kyrkan med sanningens, enighetens och samdräktens ande och förläna, att alla de, som bekänna ditt namn, må enas i ditt heliga ords sanning och leva i enighet och kristlig kärlek.

Vi bedja dig också att leda alla folk på rättfärdighetens och fridens väg och att så styra alla konungar och härskare, att ditt folk må under dem leva i gudsfruktan och frid. Och förläna din tjänare *George*, vår konung, och alla, som under honom äga myndighet, att de må redligt och oväldigt skipa rättvisa till straff för ondska och last och till främjande av din sanna religion och dygd.

Förläna, himmelske Fader, alla biskopar, präster och diakoner, och särskilt din tjänare *N.*, vår biskop, nåd att de både i liv och lära må förkunna ditt heliga och levande ord samt rätt och riktigt förvalta dina heliga sakrament.

Vi bedja dig, att du måtte leda och främja dem, som arbeta med spridandet av ditt evangelium bland folken, och att du värdes med din Ande upplysa alla anstalter för uppfostran och lärdom, så att hela världen må bli full av din sanningskunskap.

Och giv allt ditt folk, särskilt den församling, som är här närvarande, din himmelska nåd, att de med ödmjuka hjärtan och tillbörlig vördnad må höra och mottaga ditt heliga ord och uppriktigt tjäna dig i helighet och rättfärdighet i alla sina livsdagar.

Och vi bedja dig ödmjukligen, Herre, att du i din godhet värdes trösta och bistå alla dem, som i detta förgängliga livet befinna sig i bekymmer, sorg, nöd, sjukdom eller andra besvärigheter.

Och vi överlämna, Herre, i din nådefulla vård alla dina tjänare, som i tro och gudsfruktan skilts från detta livet, och bedja dig, att du värdes beskära dem evigt ljus och frid.

Och vi prisar dig här och tacka dig av hjärtat för alla dina Heliga, vilka varit din nåds utvalda käril och världens ljus i sitt släkte; och vi bedja dig, att vi måtte få glädjas i deras gemenskap och följa deras goda föredömen, så att vi med dem få del i ditt himmelska rike.

Förläna oss detta, o Fader, för Jesu Kristi skull, vår ende medlare och försvarare, vilken lever och regerar med dig i förening med den Helige Ande, en Gud i evigheters evighet. *Amen.*»

VI. Preparation.

1. Exhortation (nattvardsförmaning).

»Älskade i Herren, I som åstund den att komma till den Heliga Nattvarden och bli delaktiga av vår Frälsares Kristi lekamen och blod, I skolen besinna, hur aposteln Pau-

lus uppmanar alla människor att noga pröva och undersöka sig själva, innan de drista äta av detta bröd och dricka av denna kalk. Ty likasom välsignelsen är stor, om vi mottaga detta heliga sakrament med sant botfärdiga hjärtan och levande tro (ty vi äta då på ett andligt sätt Kristi lekamen och dricka hans blod; då förbliva vi i Kristus och Kristus i oss; då äro vi ett med Kristus och Kristus med oss), så är också faran stor, om vi mottaga det ovärdigt. Ty vi försynda oss då på vår Frälsares Kristi lekamen och blod.

Gån därför till doms med eder själva, mina bröder, på det att I icke mån bli dömda av Herren, ångren uppriktigt edra begångna synder, haven en levande och fast tro på vår Frälsare Kristus, bättren edert leverne och leven i fullkomlig kärlek med alla människor, så skolen I bli rätta deltagare i dessa heliga mysterier.

Och framför allting skolen I ödmjukt och av hjärtat tacka Gud, Fadern, Sonen och den Helige Ande för världens återlösning genom vår Frälsares Kristi död och lidande, vilken var både Gud och människa, vilken ödmjukade sig själv intill döden på korset för oss, arma syndare, som sutto i mörker och dödens skugga, på det att han skulle göra oss till Guds barn och upphöja oss till evigt liv.

Och på det att vi alltid skulle ihågkomma vår Mästares och ende Frälsares, Jesu Kristi, stora kärlek, som så dog för oss, och de oräkneliga välgärningar, som han har berett oss, då han utgöt sitt dyra blod, har han instiftat och förordnat heliga mysterier såsom underpanter på hans kärlek och till evig åminnelse av hans död, oss till stor och ständig hugsvalelse.

Låt oss därför (såsom vi äro

pliktige) städse tacka honom tillika med Fadern och den Helige Ande, fullkomligt underkasta oss hans heliga vilja och behag och sträva efter att tjäna honom i sann helighet och rättfärdighet i alla våra livsdagar. *Amen.*»

Denna exhortation är obligatorisk fjärde eller femte söndagen i fastan, men kan utelämnas vid andra tillfällen.

2. *Invitation.*

»I, som uppriktigt och allvarligt ångren edra synder och leven i kärlek med eder nästa och haven för avsikt att föra ett nytt liv i överensstämmelse med Guds bud och härfter vandra hans heliga vägar: träden fram i tro och mottagen detta heliga sakrament till eder hugsvalse och avlägggen, vördnadsfullt knäböjande, eder ödmjuka syndabekännelse inför Gud Allsmäktig.»

3. *Konfession.* Prästen eller en av ministranterna läser före och kommunikanterna deltaga i läsningen.

»Allsmäktige Gud, vår Herres Jesu Kristi Fader, alltings skapare, alla människors domare; vi erkänna med klagan våra mångfaldiga synder och vår orättfärdighet, som vi gång på gång sorgligen begått mot ditt gudomliga majestät och därmed framkallat din rättvisa vrede och ovilja mot oss. Vi ångra oss allvarligt och sörja i våra hjärtan över dessa våra missgärningar, deras minne är bittert och deras börda outhärdlig. Förbarma dig över oss, förbarma dig över oss, barmhärtige Fader, förlåt oss för din Sons, vår Herres Jesu Kristi skull allt vad som skett (vi begått), och förläna oss, att vi härefter alltid må tjäna och tackas dig i ett nytt leverne, ditt namn till pris och ära; genom Jesus Kristus, vår Herre. *Amen.*»

4. *Absolution.* Prästen (eller biskopen, om han är närvarande) re-

ser sig och uttalar, vänd till församlingen, absolutionen:

»Gud allsmäktig, vår himmelske Fader, som av sin stora barmhärtighet har lovat syndaförlåtelse åt alla dem, som med hjärtlig ånger och i sann tro vända sig till honom, förbarme sig över eder, förlåte och befrie eder från alla edra synder, styrke och stadfäste eder i allt som är gott och förläna eder evigt liv; genom Jesus Kristus, vår Herre. *Amen.*»

Med undantag av söndagar kunna följande alternativ användas för invitation, konfession och absolution.

2. *Invitation.*

»Träden fram och mottagen detta heliga sakrament till eder hugsvalse och avlägggen, vördnadsfullt knäböjande, eder ödmjuka syndabekännelse inför Gud allsmäktig.»

3. *Konfession*, läst gemensamt av präst och församling:

»Vi bekänna inför Gud allsmäktig, Fadern, Sonen och den Helige Ande, att vi hava syndat i tankar, ord och gärningar genom vårt eget sorgliga förvällande. Därför bedja vi Gud att vara barmhärtig mot oss.»

4. *Absolution.*

»Gud allsmäktig förbarme sig över eder och förlåte eder alla edra synder och befrie eder från allt ont, styrke och stadfäste eder i allt gott och förläna eder evigt liv: genom Jesus Kristus, vår Herre. *Amen.*»

5. *Trösteord.* Prästen läser följande bibelspråk: Matt. 11: 28; Joh. 3: 16; 1 Tim. 1: 15; 1 Joh. 2: 1.

6. *Bön om värdigt åtnjutande av nattvarden* (Prayer of humble access). Prästen knäböjer vid altaret och säger i kommunikanternas namn:

»Vi drista icke komma till detta ditt bord, barmhärtige Herre, i förtröstan på vår egen rättfärdighet utan på din mångfaldiga och stora barmhärtighet. Vi äro icke ens värdiga att uppsamla smulorna under ditt bord. Men du Herre är densamme, som alltid har lust till barmhärtighet. Förläna oss därför, nåderike Herre, att vi så äta din

käre Sons Jesu Kristi kött och dricka hans blod, att våra syndiga kroppar må bli renade genom hans lekamen och våra själar tvagna i hans dyra blod och att vi alltid må förbli i honom och han i oss. *Amen.*»

VII. Konsekration.

1. *Sursum corda*, föregånget av salutation.

2. Prefation.

»Sannerligen är det tillbörligt, rätt och vår plikt likmätigt, att vi alltid och allestädes tacka dig, Herre, Helige Fader, allsmäktige evige Gud»

(Härefter följer en av de tolv prefationerna för söndagar som icke äga egen prefation)

»genom Jesus Kristus, vår Herre. Ty han är den sanne översteprästen, som har löst oss från våra synder med sitt blod och gjort oss till ett konungadöme och till präster åt dig, vår Gud och Fader.

Därför lova vi och upphöja ditt heliga namn med änglar och ärkeänglar och himmelens hela härskara och prisa dig alltid, sägande:

3. Sanctus:

HELIG, helig, helig, Herre, härskarornas Gud. Himmelen och jorden äro fulla av din ära. Ära vare dig, Herre, den allrahögste. *Amen.*»

Omedelbart härefter kan såsom hymn sjungas *Benedictus*: »Välsignad är han som kommer i Herrens namn: Hosianna i höjden.»

4. Konsekrationsbönen.

»All ära vare dig, allsmäktige Gud, vår himmelske Fader, som av din stora barmhärtighet utgav din ende Son Jesus Kristus för att lida döden på korset för vår återlösning; vilken där (genom att han en gång offrade sig själv) frambar ett fullständigt, fullkomligt och tillräckligt offer, en gärd och en tillfyllestgörelse för hela världens synder; och instiftade och i sitt heliga evangelium bjöd oss att alltjämt fira en be-

ständig åminnelse av hans dyra död, till dess han kommer;

(*Instiftelseorden*) vilken i den natt, då han blev förrådd, (*Prästen tager patenen i sina händer*) tog bröd och när han tackat (*Prästen bryter brödet*) bröt det och gav det åt sina lärjungar och sade: Tagen, äten, (*Prästen lägger handen på allt brödet*) detta är min lekamen, som är utgiven för eder; gören detta till min åminnelse. Likaledes efter måltiden (*Prästen tager kalken i sin hand*) tog han kalken; och när han tackat, gav han den åt dem och sade: Dricken härav alla; ty detta (*Prästen lägger sin hand på alla de kärl, vilka innehålla vin, som skall konsekreras*) är mitt blod, det nya förbundets, vilket utgjutes för eder och för många till syndernas förlåtelse; gören detta, så ofta I dricken det, till min åminnelse.

(*Anamnes*). Därför, Herre, himmelske Fader, är det, som vi, dina ödmjuka tjänare, ihågkommande din käre Sons dyra död och lidande, hans underbara uppståndelse och härliga himmelsfärd, fira och inför ditt gudomliga majestät med dessa dina gåvor framställa den åminnelse, som han har velat, att vi skola göra, och därvid tacka vi dig ur djupet av våra hjärtan för de otaliga förmåner, han förvärvat åt oss.

(*Epikles; invokation*). Vi bedja dig ödmjukligen, barmhärtige Fader, att du värdes höra oss och med din helige och livgivande Ande välsigna och helga både oss och dessa dina gåvor av bröd och vin, att de må vara för oss din Sons, vår Frälsares Jesu Kristi, lekamen och blod, på det att vi, när vi mottaga dem, måtte bli starkta och vederkvickta både till kropp och själ.

(*Oblation*). Och vi åstunda helt, att du i din faderliga godhet ville nådeligen mottaga detta vårt offer av pris och tacksägelse, och vi bed-

ja ödmjukt, att du värdes beskära, att vi och hela din kyrka måtte genom din Sons, Jesu Kristi förtjänst och död och genom tron på hans blod förlänas våra synders förlåtelse och alla andra välgärningar av hans lidande.

Och vi frambära även till dig, Herre, oss själva, våra själar och kroppar, att vara ett förnuftigt, heligt och levande offer till dig; och vi bedja dig ödmjukt, att alla vi, som taga del i denna heliga nattvard, måtte uppfyllas med din nåd och himmelska välsignelse.

Och fastän vi på grund av våra mångfaldiga synder äro ovärdiga att frambära något offer till dig, bedja vi dig dock mottaga vår skyldiga plikt och tjänst, och icke väga vår förtjänst utan förlåta oss våra överträdelser;

Genom Jesus Kristus, vår Herre, genom vilken och med vilken tillika med den Helige Ande all ära och härlighet vare dig, allsmåttige Fader, från evighet till evighet. *Amen*».

5. *Fader vår*. Församlingen säger Herrens bön efter prästen.

»Såsom vår Frälsare Kristus bjudit och lärt oss, drista vi säga: Fader vår» etc.

6. *Pax* (kan utelämnas)

»Guds frid vare alltid med eder.»

Förs.: »Och med din ande.»

VIII. *Kommunion*.

Prästen mottager först själv nattvarden i båda gestalterna och utdelar den därefter i handen till biskopar, präster, diakoner och övriga kommunikanter, vilka knäböja.

Distributionsformeln lyder vid brödet:

»Herrens Jesu Kristi lekamen, vilken blev utgiven för dig, bevare din kropp och själ till evigt liv. Tag och ät detta till åminnelse av att Kristus dog för dig, och när dig av honom i ditt hjärta genom tro med tacksägelse.»

Vid kalken:

»Vår Herres Jesu Kristi blod, vilket utgöts för dig, bevare din kropp och själ till evigt liv. Drick detta till åminnelse av att Kristi blod utgöts för dig, och var tacksam.»

Om så anses önskvärt, kan prästen uttala hela distributionsformeln till en grupp nattvardsgäster på en gång och därefter första eller andra delen av formeln till varje. Den enskilda tillsägelsen kan helt och hållet utelämnas.

IX. *Tacksägelse*.

1. *Tacksägelsebön*.

»Då vi nu genom tro mottagit Kristi dyra lekamen och blod, så låt oss ock tacka Herren Gud.

Allsmåttige, evige Gud, vi tacka dig av allt hjärta, att du har värdigats bespisa oss, som tillbörligt mottagit dessa heliga mysterier, med den andliga näring, som är din Sons, vår Frälsares, Jesu Kristi dyrbara lekamen och blod, och därigenom försäkrar oss om din välvilja och godhet mot oss, och att vi äro sanna lemmar, som införlivats i din Sons mystiska kropp, vilken är alla trognas heliga samfund, och äro också arvingar genom hoppet till ditt eviga rike, genom din käre Sons dyra döds och lidandes förtjänst. Och ödmjukt bedja vi dig, himmelske Fader, att så bistå oss med din nåd, att vi må förbli i denna heliga gemenskap och utföra alla sådana goda gärningar, i vilka du berett, att vi skola vandra; genom Jesus Kristus, vår Herre, vilken med dig och den Helige Ande vare ära och härlighet i evighet. *Amen*».

2. *Gloria in excelsis* säges eller sjunges av prästen tillsammans med församlingen. Det kan utelämnas med undantag av sön- och helgdagar.

3. *Benedictio*.

»Guds frid, som övergår allt för-

stånd, bevare edra hjärtan och tankar i Kristus Jesus, i Guds och hans Sons, vår Herres, Jesu Kristi, kunskap och kärlek, och Gud allmäktig, Fadern, Sonen och den Helige Ande, låte sin välsignelse vara ibland eder och förbliva med eder alltid. *Amen.*»

Det konsekkrerade bröd och vin,

som blivit över och icke reserveras för sjuka, skall förtäras av prästen och andra kommunikanter, som han anmodar.

Om icke nattvard äger rum, följes förestående ordning t. o. m. kyrkobönen (V.), varefter en eller flera kollekter och välsignelsen läsas. (Forts.)

A. O. I. Hellerström.

Liturgiska reformsträvanden i det evangeliska Tyskland.

II.

Jämte de i föregående artikeln omtalade, särskilda rörelserna kan man mycket väl tala om stora sammanslutningar, vilkas största betydelse ligger däri, att man framför allt har vunnit en

ny uppskattning av församlingen och Kyrkan.

Denna tendens har nu också redan lett till att man åstadkommit ett visst närmande av olika riktningar inom landskyrkornas gränser. Sedan 2 å 3 år hava i Tysklands olika delar sådana liturgiskt arbetande sällskap (Liturgische Arbeitsgemeinschaften) uppstått inom landskyrkorna, i vilka företrädare av alla riktningar hava sammanslutits. Man utgår därvid från den övertygelsen, att liturgi-ens nygestaltande är församlingens och Kyrkans sak, att det alltså icke kan vara tal om, att en riktning ensam skulle trycka sin prägel på en kommande nyordning, utan att, under strängt hänsynstagande till den inom den ifrågasvarande landskyrkan förhandvarande traditionen, det för de li-

turgiska rörelserna gemensamma skall komma till uttryck. Så arbetar man i dessa landskyrkliga sammanslutningar för att fastställa detta gemensamma för den liturgiska rörelsen. Visserligen har man ännu ej kommit till något slut därmed, men man kan dock säga, att en vittgående rensning har åstadkommits genom dessa broderliga föreningar, dels ock genom den orientering över den evangeliska Kyrkans grundval, som ännu återstår att närmare belysa.

En viss sammanfattande betydelse hava *Berneuchener Konferenzens* bemödanden (konferensen är uppkallad efter platsen för dess sammankomster: Berneuchen i Neumark, Brandenburg). Denna förening av teologer från hela riket har utgivit en rad av förslag: 1. Tidebönen (man avser därmed Matutin och Vesper), 2. Bikt och 3. Nattvard¹. Såsom utgivare stå på konferensens uppdrag professor Stählin, Münster, Pfarrer dr. Karl Bernhard Ritter, Marburg, och Pfarrer Ludwig Heitmann, Hamburg. I dessa förslag återfin-

¹ Der deutsche Dom, im Auftrage der Berneuchener Konferenz herausgegeben von L. Heitmann, K. B. Ritter, W. Stählin: I. Das heilige Abendmahl; II. Das Gebet der Tageszeiten; III. Die Beichte der Gemeinde; IV. Pfarrgebete; V. Der Psalter. Hanseatische Verlagsanstalt, Hamburg.

nes gammallutherskt och gammalkyrkligt material i måttfull modernisering och fulländad konstnärlig gestaltning. På detta sätt ha såväl de högkyrkliga strävandena som ock det moderna formkravet kommit till uttryck, så att möjlighet finnes, att dessa ordningar kunna finna vittgående användning.

Nyorientering hän emot Luther.

Den nyaste fasen i den liturgiska rörelsen i det evangeliska Tyskland består nu däri, att man känner sig alltmera tvingad att orientera de liturgiska fordringarna mot *Luther och reformationen*. Anledning därtill erbjöd framför allt den systematiska teologiens nyaste utveckling. Efter Karl Barths och Friedrich Gogartens skrifter å ena sidan och efter den lutherska rättfärdiggörelsetankens förnyade framdragande i arbeten av Holl och Paul Althaus å den andra sidan kan man tala om en nyreformatorisk teologi och om en Lutherrenässans. Denna inställning har även så småningom sökt komma till uttryck vid debatten om de gudstjänstliga problemen. Sålunda skriver Richard Gözl i sin liturgiska översikt i »Monatschrift für Gottesdienst . . .» 1926 hft. 3 s. 83, att han vid en överblick över den sista utvecklingen har fått det intrycket: »att vi genom förhållandenas utveckling blivit alltmera nödgade att angripa de liturgiska frågorna i deras djup. Med tilltagande beslutsamhet arbetar en växande skara av män på att klarlägga gudstjänstfrågornas sammanhang med den evangeliska trons och det kyrkliga handlandets centrala frågor».

Gözl hänvisar i detta samman-

hang till kontroversen Mensching—Kutter om kultpredikan, vidare till arbeten av Holl och Althaus men framför allt till professor Heinrich Fricks (i Giessen) utförliga framställning »Protestantismen och liturgien» i sammelvecket »Vom neuen Willen zur Kirche»¹: »Här har ett kraftfullt försök gjorts att — negativt och positivt — påvisa, var sammanhanget föreligger emellan det evangeliskt uppfattade 'Gudsordet', Guds Ande, tro, tecken och strävan efter formbildning». Frick har i denna uppsats formulerat följande kärnsatser: »Denna paradoxala formel låter sig härledas: Begynna vi vår betraktelse med det liturgiskt utformade, så tvingar oss den protestantiska grundtanken om det oskiljbara sammanhanget mellan ord, tro och ande, att söka det frälsningsnödvändiga icke i det liturgiska utan bortom det. Börja vi åter omvänt vid den »rena Anden», så drivas vi dock åter av saken själv, genom formens lag, ut till gestalt och tecken, till ord och tal, till det liturgiska». Hurudan ställningen till den liturgiska rörelsen blir med en sådan uppfattning, visa Fricks slutord, som lyda sålunda: »Har protestantismen hitintills och med rätt men törhända alltför uteslutande betonat: 'en form utan ande är tom', så skall denna lösens såsom förr stå först men — återigen i evangelisk mening — klinga ut i den andra maningen, det liturgiska lösensordet: Ande utan form är blind!»

Denna de gudstjänstliga reformsträvandenas orientering emot en reformatorisk uppfattning av kristendomen har framför allt fått sitt uttryck i de av Frick utgivna bi-lagorna till »Monatschrift für Gottesdienst . . .»: »Det heliga och for-

¹ Vom neuen Willen zur Kirche, herausgegeben von Paul Schorlemmer, Giessen 1924.

men». Första häftet i denna serie (»Evangelisk Liturgi») består av två uppsatser om den evangeliska gudstjänstens väsen och form av Frick och mig. I det andra häftet (»Gudstjänst och rättfärdiggörelsetro») har jag genom talrika Luther-citat fört tillbaka den evangeliska liturgikens grundläggning till år 1523. Om denna bok skriver Paul Graff: »Genom Holls och Böhmers forskning har mycket, som skrivits om Luther, överträffats, då man alltför litet utforskat Luthers utveckling intill 1517. Detta gäller särskilt de arbeten, som beröra Luthers gudstjänstuppfattning, då de till största delen taga hänsyn till skrifterna från och med 1523. Även Fendt går icke långt utöver 1520. Så tillvida utfyller Allwohns skrift en verklig lucka. Icke endast på grund av det myckna nya, som den bjuder oss, utan även på grund av den därmed förbundna eggelsen för läsaren att åter på nytt gå tillbaka till Luther och icke så obekymrat, utan principiell undersökning, göra sig kvitt det historiskt vordna».

Den i denna skrift »Gudstjänst och rättfärdiggörelsetro» vunna kunskapen har jag utnyttjat kritiskt gent emot de nutida strävandena i en uppsats, som skall offentliggöras under titeln: »Den liturgiska rörelsen och den reformatoriska uppfattningen av kristendomen» i »Monatschrift für Gottesdienst . . .»¹. En återgång till Luther gör nämligen de liturgiska reformsträvandena den tjänsten att befria dem från romantikens fjättrar. Gent emot det i den första av de ovan skildrade riktningarna inneboende överskattandet av det romantiska växer härur fram ett

avböjande av den romantiska estetismen. Varken upplevelser eller stämningar eller sköna förnimmelser utan allenast tron utgör den rätta gudstjänstens väsende. Gent emot överbetonandet av det mystiska elementet tydliggöres genom en tillbakagång till Luther, att tillbedjan i anda och sanning har till förutsättning Guds verkande genom ordet. Och gent emot framhållandet av det objektiva måste fastställas, att en kristen är en fri herre över allting, d. v. s. principiellt sett måste i den evangeliska Kyrkan utvecklingen givas fritt rum och varje juridisk syn på kulturen avskaffas. Det objektiva i evangelisk bemärkelse är icke något slags förkroppsligande utan den allena verkande Guden själv.

Denna orientering hän emot Luther företages även i den redan omtalade skriften av *Paul Althaus*: »Den evangeliska gudstjänstens väsen». Enligt denne systematikers uppfattning beror för den liturgiska rörelsen allt av om den behåller kontakten med vår Kyrkas grundtankar, respektive finner den. »Det är sålunda ändamålsenligt», så menar han, »att den systematiska teologien å sin sida deltar i diskussionen om den evangeliska gudstjänstens väsen — så mycket mera som det är lätt att påvisa, huru många liturgiska misstag från de sista åren hava sin grund i intet annat än i teologisk oklarhet om den evangeliska kristendomens väsen». — Den Lutherrenässans inom den liturgiska rörelsen, som kommit till uttryck i denna och i de övriga nu sist nämnda skrifterna, har ännu ej fått visa sin fulla betydelse; men den står i begrepp att giva åt reformsträvanden

¹ Föreligger nu i april-maj-numret av Monatschrift für Gottesdienst und kirchliche Kunst, Göttingen, Verlag Vandenhoeck & Ruprecht, utgivet såsom Festgabe, Julius Smend zum 10. Mai 1927 dargebracht (anm. av redaktionen).

dena en ny inriktning, nämligen en inriktning, som på ett avgörande sätt är orienterad emot grund-

föresättningen för Kyrka och kult: emot den Helige Ande.

Adolf Allwohn.

Svensk kyrkomusik i Tyskland.

»Tonkonsten», säger Bussoni, »leder ända till de portar, som skilja människan och evigheten — eller som upplåtas för att släppa in de i tiden levande. På andra sidan dessa portar ljuder musik — ingen tonkonst».

Dessa ord klarlägga musikens centrala ställning i människans livsföring och kunna sättas som motto över den i sommar pågående musikutställningen i Frankfurt a. M. Och om de gälla all tonkonst, så gälla de naturligen i särskild grad den som trätt i religionens tjänst. I denna söker människan Gud genom att i toner omsätta sin själs längtan efter honom, utan vilken intet är. Luther har uttryckt detta så:

Wer sich die Musik erkliest
hat ein himmlisch Werk gewonnen;
denn ihr erstes Ursprung ist
von dem Himmel selbst genommen,
weil die lieben Engelein
selber Musikanten sein.

Dessa ord stå som motto för de dagar, den 6—13 juli, vilka under utställningen ifråga voro anslagna till framförande av evangelisk kyrkomusik från reformationen till våra dagar och vilka avsågo framförandet av äldre och modernare tysk och svensk kör- och orgelmusik, andliga sånger, Bachs h-moll mässa och Thomas' Passionsmusik (efter Marcus).

Representant för Sverige var under dessa dagar Engelbrekts kyrkokör från Stockholm under ledning av kantorn i Engelbrektskyrkan, musikdirektör David Ahlén.

Det svenska deltagandet.

Det svenska deltagandet omfattade: Konsert i Bachsaal inom utställningsområdet torsdagen den 7 juli kl. 8 e. m.; Radiomorgenfeier i Frankfurts radioutställningsstation, söndagen den 10 juli kl. 8 f. m. och svensk högmässa i St. Katharinenkirche i Frankfurt söndagen den 10 juli kl. 5 e. m.

Konserten i Bachsaal.

För konserten i Bachsaal, »Schwedabend», vid vilken utom Engelbrektskören även medverkade altsångerskan

Tilly Westphal (Frankfurt a. M.) och organisten Becker (Frankfurt a. M.), var följande program uppgjort:

Orgel: Frescobaldi: Passacaglia, B-dur. Andliga sånger av August Söderman (Kyrie, Agnus Dei, Jesu Christe, Domine, Benedictus, Virgo gloriosa, Osanna).

Ur den svenska mässan: Joh. Lindgren: Kyrie och Laudamus.

Ur den svenska hymnlitteraturen: John Morén: Se vi gå upp till Jerusalem, och Var mig nådig; Oscar Blom: Herren är min herde, och Nu blir det sommar vän och blid; Ivar Widéen: Vi för korset ödmjukt falla; Harald Fryklöf: Du bar ditt kors och Lovsång.

Andliga sånger för mezzosopran: David Wikander: Vi på jorden leva här, och Saliga de döda; Otto Olsson: Tantum ergo, hymn (fru Tilly Westphal; orgel: organist Becker, soloviolin: konsertmästare Post).

Te Deum för 4- till 8-stämmiga körer, stråkorkester, harpa och orgel av Otto Olsson.

Grundläggande för dess uppställande var, att programmet skulle dels giva ett tvärsnitt genom den svenska hymnlitteraturen, sådan den nu kommer till användning i svenska kyrkor, dels giva prov på svensk mässmusik, dels upptaga något verk av svensk kyrkomusik i större stil. August Södermans andliga sånger medtogos på grund av sin musikaliska skönhet och tacksamhet ur körteknisk synpunkt.

På av initiativtagarna särskilt uttalad önskan upptogs å programmet även några solosånger av svenska kompositörer från senare tid.

Framförandet blev en seger för svensk kyrkomusik. Då vid konserten i Bachsaal en svensk kyrkokör för första gången framträdde inför tysk publik och kritik med inhemskt program, torde det ej vara utan betydelse att här anföra några citat ur de kritiker över Schwedenabend, som offentliggjorts i Frankfurtertidningar.

Angående kompositionerna säger sålunda Frankfurter Zeitung: »Stilen och klangbyggnaden hos dessa verk är väsentligen senromantikens, speciellt den strängare nordtyska riktning, som ligger det skandinaviska kynnet så nära. I stort sett

framträder väl den liturgiskt och stämningssmässigt bundna formgivningen av klanginnehållet mer än rent konstnärlig gestaltning av stora mått; alltid ljuder dock en stark inre upplevelse ur denna musik», och Frankfurter Post: »De hos oss i Tyskland mer eller mindre okända kompositörerna Lindegren, Morén, Blom, Olsson m. fl. äro samtliga inga dominerande, ledande andar; men representera de det svenska genomsnittet, äro de värda all högaktning. Denna andliga musik är en tilltalande blandning av sakrala och folkviseaktiga beståndsdelar, osentimental, förnäm i sin harmoniska gestaltning, rytmiskt livaktig. Den originellaste av kompositörerna stod i början av programmet: Aug. Söderman med sju andliga sånger, som alltigenom höra till det vackraste i sitt slag, som jag någonsin påträffat. Sånger sådana som Kyrie, Agnus Dei eller Virgo gloriosa kan blott en stor konstnär skriva. I all sin förnämlighet och behärskning förråda dessa svenskar en djup tro, vilken såsom i Te Deum av Otto Olsson kan förlora sig i hymniskt jubel likaväl som i världsfrånvänt skådande».

Angående körens sätt att lösa sin uppgift säger Frankfurter Post: »Att höra den 27 medlemmar räknande kören är en upplevelse. Den underbara egaliseringen hos de lätt mörkfärgade rösterna, i sådan fulländning blott sällan förekommande även hos de mest framstående körer, åstadkommer en rund, fyllig och mjuk samklang av fångslande skönhet. Direktör Ahlén dirigerar med stort lugn och säkerhet och mästrar sin kör, så att det är en glädje åt det. I yttre hänseende verkar hos dessa gäster den rättframma, otvungna, från varje pose främmande naturligheten tilldragande. Prestationerna mottogos av de trots den starka värmen modigt uthållande, talrika åhörarna med stormande bifall», och Frankfurter Nachrichten: »Aftonens prestationer erhöilo en särprägel tack vare den under sin ledare, musikdirektör David Ahlén, med sällsynt disciplin skolade, beträffande olika stämmor väl avvägda och med hög intelligens sjungande svenska kören. Den lilla skaran om blott 27 röster förfogar över ett utvalt material, som verkar bestickande genom de klara sopranerna och mansrösternas sonora vekhet. Än mer tvingar den mer än vanligt rika och delikat utarbetade dynamiken i föredraget till beundran. De talrika åhörarnas hänfödda bifall var lika mycket uttryck för ett konstnärligt värdesättande som för hedrandet av ett vänskapligt sinnat och besläktat folk».

Från det ögonblick, kören trädde in på podiet i Bachsaal, hälsad av en hjärtlig välkomstapplåd, och tills programets sista ackord förtonat, bundos allt starkare band mellan den och publiken. Stämningen utlöstes, som kritiken ovan visat, i hänfört bifall. Såsom första extranummer sjöngs »Deutschland, Deutschland über alles», såsom andra Stenhammars Sverige. Kunde väl vackrare uttryckas de stora tankar, på vilka musikfesten i Frankfurt a. M. uppbyggts?

Radiomorgenfeier.

Den radioutsändning, som anordnades i samband med Engelbrektskörens besök i Frankfurt a. M., utfördes under medverkan av Pfarrer Müller med »Dresdener Posaunenmission» och Pfarrer Wallau. Engelbrektskören sjöng: Kyrie av Joh. Lindegren, Dir, dir, Jehova, will ich singen och Kommt Seelen, dieser Tag, båda av J. S. Bach, samt Deo dicamus gratias av Homilius. Pfarrer Müller med »Dresdener Posaunenmission» blåste koralen i sättning av J. S. Bach.

Pfarrer Wallau höll ett anförande över ämnet »Musica sacra», i vilket han framhöll musikens betydelse i människans liv, vilken betydelse först då blir, vad den bör vara, när musiken får träda in under det högre syftet att vara ett uttryck för strävan efter gudstankens förverkligande inom människan, vilket är det mänskliga livets mål.

Svensk högmässa.

Den svenska högmässan blev en andaktsfylld högtidsstund i det till sista plats fyllda templet. Vid densamma kommo till utförande:

Ur musiken till svenska mässan: Introitusantifoni för Trefaldighetssöndagen av John Morén; Kyrie n:r 10 av Joh. Lindegren; Gloria n:r 18; Laudamus n:r 29 (Ess dur) av Joh. Lindegren; Salutation n:r 39; Benedicamus n:r 70 och Trefaldigt amen n:r 76: b.

Psalmer (i svenska psalmboken): 16: 1; 216; 194: 1; 221; 272: 2, 3.

Körsånger: Efter sammanringningen: Dig, dig, Jehova, vill jag sjunga av J. S. Bach, efter tron: Jesu, min Herre av J. S. Bach och före postludiet: Deo dicamus gratias av Homilius. Postludium: Toccata och fuga i d-moll av J. S. Bach.

Predikan hölls av professor Anders Nygren från Lund, som med ledning av texten i Markusevangeliets 14 kap. 3—9 vv. talade om den kristna omedelbarheten i motsats till det beräknande förnuftet, som alltid först frågar, om det man gör är värt offret. Om kärleken driver

oss, kunna vi fylla våra plikter såsom kristna, då äro vi Guds barn.

Såsom liturgen tjänstgjorde pastorerna Knut Ericson från Göteborg och Gustav Kyhlberg från Stockholm, såsom organist

musikdirektör Waldemar Ahlén från Högalidskyrkan i Stockholm.

Psalmer, bibelläsning, predikan och bönen efter predikan utfördes på tyska språket, allt övrigt på svenska språket.

(Forts.)

Martin Fornander.

Recensioner.

Psalmbokseditioner: »*Storstilpsalmboken*», Svenska Bibelsällskapets edition, Sthm 1926; pris: svart klotb. kr. 7 å 7: 50. »*Altarpсалmboken*», Uppsala 1922; pris: klotb. kr. 8:— . »*Melodipsalmboken*» med måssan, Uppsala 1922; pris: klotb. kr. 5: 25, skinnimitation: kr. 6 å 7: 50. »*Mittelpsalmboken*» med evangeliebok, Göteborg 1926, klotband kr. 7:— . *Korpuspsalmboken med evangeliebok*, Göteborg 1926; pris: klotb. kr. 3: 50 å 3: 75. *Psalm-boken utan evangeliebok*, Göteborg 1926; pris: styvt läderklotb. kr. 2:— . »*Nonpareil-psalmboken*», med evangeliebok, Göteborg 1926; pris: läderklotband kr. 2: 25 å 2: 50. *Samtliga från Svenska Kyrkans Diakonistyrelses bokförlag*, Stockholm.

Vare sig det gäller kyrkogången eller den enskilda andakten, måste för en svensk kyrkokristen psalmboken, med eller utan noter, med eller utan evangeliebok, intaga en hedersplats i hans utrustning. En kyrkogång utan psalmbok tvingar honom i större eller mindre utsträckning till en passivitet, som förminskar den evangeliska gudstjänstens värde i mycket hög grad. För den enskilda uppbyggelsen liksom för husandakten har psalmboken, tillika med den till evangelieboken fogade bönboken, en betydelse, som överträffas endast av bibelns.

Vid sådant förhållande måste det själfvallet för vår Kyrka vara en angelägenhet av vikt, att prisbilliga upplagor av psalmboken finnes, så att den kan bli var mans egendom, men också att även de enklaste äro värdiga innehållets betydelse och till formen och till det yttre sådana, att man förnöjes vid att ta den i sin hand eller vid att låta ögat följa sidans rader; så kan psalmboken, också för den om formen granntyckte, bli en kär vän och förtrogen följeslagare.

Gör man en titt på bokhandelsdisken över vad som bjudes våra dagars kyrkokristna i psalmboksväg, kan man nog i stort sett säga, att även högt ställda krav tillfredsställas. Den högt uppdrivna tekniken på boktryckarkonstens område har här tagits i anspråk. Jämför man särskilt de billigare upplagorna, sådana de nu framträda och sådana de voro för

ännu 15 år sedan, blir skillnaden uppenbar. Trycket är tydligare, klarare och vackrare, uppställningen mera värdad. Liknande omdöme faller man med glädje om banden. Detta är icke oväsentligt, ty en oinbunden psalmbok är fullständigt otänkbar. Även de billigaste banden äro både vackra och värdiga, av de ovannämnda kanske med ett undantag: Psalmboken utan evangeliebok. Dess styva läderklotband med pressningar, som erinra om 1800-talens fabriksgjorda altarskåp i gotisk stil, verkar snarast som en gengångare från gångna tider. Det måste ha varit inför något exemplar av detta släkte, som Skovgaard-Petersen, om jag ej misstager mig, en gång för länge sedan präglade glosan: likkistutstyrel. Men detta är ett undantag. Om en alldeles utsökt smak vittna bindningarna i olika slags skinnband och i de mest utsökta färger. Dessa band äro en sann ögonfägnad.

Ett par av de ovan nämnda upplagorna påkalla en särskild uppmärksamhet. *Storstilpsalmboken*, i liten kvart och tryckt med en mycket stor och tydlig stil, är Bibelsällskapets och Diakonistyrelsens förlags gemensamma gåva till de gamla, samtidigt som psalmboken är, liksom den efterföljande, särdeles tjänlig för varje organist, som besväras av den småstilade texten i koralboken.

Altarpсалmboken i stor oktav, tryckt med Cicero, är den enda upplaga, som anmälaren känner, vilken har psalmerna uppställda i trycket så, att versstrofernas byggnad tydliggöras. Denna uppställning, som tillåter breda marginaler, ger psalmboken ett synnerligen förnämt utseende, passande för altarets böcker. Det kan emellertid icke förnekas, att detta spatiösa trycksätt för med sig en bestämd olägenhet: de på altaret oundgängliga böckerna bli så otympligt stora. Förser man altaret med den för densamma avsedda upplagan av evangelieboken, handboken, psalmboken och Missalet, så får man en ansenlig trave av litteratur på detsamma, som, huru värdiga än varje bok är, dock knappast blir en prydnad för altaret i dess helhet.

Den verkliga kyrkpsalmboken skulle

jag vilja kalla den av förlaget utgivna »Mittelpsalmboken». Visserligen är jag rädd, att flertalet kyrkogångare anse den för stor att söndagligen föra med sig: den är tryckt i kraftigt oktavformat: 180 × 124 mm. Men vill man bestå sig att ha en psalmbok liggande i sin kyrkbänk, eller skall församlingen själv inköpa psalmböcker för kyrkan, en åtgärd, som naturligtvis kan medföra vissa nackdelar, då borde denna Mittelpsalmbok vara självskriven. Såväl psalmboken som evangelieboken är tryckt med mittel antikva, alltså en så pass stor stil, att man har utsikter att kunna bruka boken, också när man begynner bli skumögd. Förmånlighet synes mig vara, att samma stilsort har använts om mellanslagen mellan raderna äro de samma vid första och andra årgångarnas högmässa- och aftonsångstexter i evangelieboken, så att dessa äro fullt lika tydliga som epistel och evangelium. (Inom parentes: Varför skola alltför kollektbönerna tryckas med mindre stil än texterna? Det är ju lika angeläget, att församlingens alla medlemmar även kunna läsa med i dessa). Kommer så därtill, att sidorna i mittelpsalmboken ej äro spaltade, vilket förlänar åt själva uppslagen intrycket av en lugn värdighet.

På en enda punkt skulle anmälaren här vilja uttala en önskan, icke om ändring men om fullkomning, i en riktning, som skulle göra denna psalmbok, liksom för övrigt de andra psalmbokseditionerna, vilka ej innehålla melodier, ännu användbarare vid gudstjänsten och i husedakten: Låt varje psalm förseas med en melodianvisning, såsom man ofta finner i tyska och danska psalmböcker. Någon större kostnad skulle detta icke kunna medföra, men för mången icke notkunnig skulle detta medföra, att han lättare funne sig till rätta med den sjungna psalmen. Särskilt gäller ju detta de av de nya psalmerna, vilka brukas till förut insjungna koralmelodier. En sådan anordning skulle öppna möjligheterna för dessa psalmers användning vid husedakten, samtidigt som den bleve icke notkunniga präster till hjälp vid psalmvalet; mången drar sig, med rätta, för att bruka en psalm, vars melodi han ej känner, eller ännu värre: han väljer en psalm, obekymrad om melodien.

Intill dess detta önskemål förverkligats, är för prästen förlagets melodi-psalmbok alldeles oundgänglig. Denna är, så vitt det är anmälaren bekant, den enda tillgängliga psalmbok, som över varje psalm har anförd dess melodi, samt i ett bihang musiken till svenska mäs-

san. Men den borde därjämte vara självskriven i varje körmedlems hand och i varje notkunnig kyrkogångares. Härigenom få de ju en helt ny möjlighet till livfullt deltagande i församlingssången, synnerligast som nottrycket är klart och tydligt. Tyvärr måste det dock sägas, att psalmbokens värde förminskas på grund av den framfart, man har tillåtit tryckfelsniss, när det gäller melodierna. Det är inte blott fråga om felaktigt placerade fermattecken, såsom i n:r 146 (mel. a), där detta tecken är felplacerat vid näst sista versraden, eller om felaktiga notvärden: 285 sjätte takten från slutet har felaktigt fjärdedelsnot c i st. f. halvnöt. Samma fel förekommer i 406, nionde takten från slutet. I 439 skall sista noten vara punkterad halvnöt, likaså sista noten i n:r 440; i denna koral förekommer samma fel även i femte takten. Värre blir det, när psalmen 326 hänvisas icke till 140 utan till 184, alltså till en helt annan meterklass. Allra värst äro de direkta feltrycken. Så har t. ex. 135 i åttionde takten från slutet; a, a, h, a i st. f. a, a, h, h; n:r 137 har i femte taktens första not g i st. f. f. I 434 har sjätte noten från slutet blivit c i st. f. h. Allra värst behandlad är dock näst sista takten av 432, som i st. f. a, h, giss, a genom »bearbetning» fått följande utseende: a, f, e, a.

I fråga om utdraget ur Missalet hade det varit till stor förmån, synnerligast för körmedlemmarna, om även noter till liturgens partier upptagits. Så länge kören, men även församlingen, svävar i okunnighet om, på vilken ton liturgen slutar, blir alltid insatsen i responsum osäker. En sådan åtgärd torde ej heller nämnvärt behöva fördyra eller förstöra detta högeligen praktiska tillägg till melodipsalmboken.

Jag kan knappast sluta denna överblick av våra psalmbokseditioner utan att citera ett ord av prof. Smend i hans Vorträge und Aufsätze, där han talar om det nära sammanhanget mellan ord och musik i våra koraler. »Psalmer äro till för att sjungas. Men nu ha text och ton i våra klassiska psalmer ett nära, ja oupplösligt sammanhang, som man rätteligen kan kalla för äktenskap. I våra barns händer är — jag förutsätter det — psalmboken, naturligtvis en upplaga med noter, ty en notlös psalmbok är en diktsamling. Vår ungdom skall vänjas att med bestämda ord förbinda tonminnen, med bestämda toner (så snart de höra dem) värdefulla texterinringar».

A. A.

Meddelanden.

50 år fyller den 2 oktober domkyrkoorganisten *Ragnar Darell* i Linköping.

Kantorsval. Till kantor i Burlövs pastorat valdes den 18 aug. den å 3:e rummet uppförda organisten fröken Svea Nordblad med 50 av 96 avgivna röster. Till kantorer vid förenade tjänster ha valts: i Tysslinge H. Häggmar, Göteborg, i Vidbo H. Johansson, Järna, i Multrä, A. Jacobsson, Ramsele, och i Sevala G. Johansson, Hovberga.

På förslag till organist och kantor i Göteborgs Haga församling ha uppförts musikdirektörerna fröken Lilly Christenson, Umeå, Werter Carlsson, Göteborg, och Folke Lundborg, Stockholm. Prov äga rum den 11, 18 och 25 sept.; valet förrättas den 27 sept. — Förslaget till organistbefattn. i Lundby förs. i Göteborg upptager hrr Ernst Finborg, Listerby, John Blom, Tvetaborg, och Filip Sjöberg, Linköping. Provdagar bliva den 18 och 25 sept. samt 2 okt.

Utmärkelse. Patriotiska sällskapets stora guldmedalj överlämnades den 14 aug. i Visnums kyrka till kantor C. J. Franke, som stått i församlingens tjänst i 40 år.

Ny orgel i Kristine kyrka i Göteborg. Kristine kyrkas orgel kommer att i höst ombyggas, vilket arbete beräknas vara färdigt den 1 okt. Orgeln, som efter ombyggnaden blir en av de största i västra Sverige, kommer att omfatta 46 stämmor, fördelade på 3 manualer och pedal. I övrigt utrustas verket med alla moderna anordningar, såsom fria kombinationer och andra för ett tidsenligt instrument nödiga koppelanordningar. Det får omkr. 2,700 ljudande pipor. — Arbetet är beräknat att draga en kostnad av 30,000 kr., som fördelas mellan den svenska och tyska förs.

Genmäle. Red. har mottagit följande genmäle, som näppeligen torde tarva någon kommentar:

»I majnumret 1927 av Tidskrift för kyrkomusik och svenskt gudstjänstliv riktas en skarp kritik mot teol. lic. R. Wallau i Frankfurt a. M. på grund av ett avsett framförande av en svensk högmässa i Frankfurt under en vecka för evangelisk kyrkomusik.

Kritiken kan så sammanfattas:

till en svensk högmässa hör enligt evangelisk gudstjänstuppfattning en svensk eller svenskt kännande församling;

då denna förutsättning saknas i Frankfurt a. M., blir avhållandet av högmässan

blott att inför ett publikum av musikteoretici, liturgiska författare och nyfikna av allehanda konfessioner »demonstrera» eller »framföra» det yppersta uttrycket för svenskt fromhetsliv som vore det ett utställningsföremål.

Anmodad uttala sig i anledning av kritiken anförde lic. Wallau:

Motivet är, att de evangeliska folken skola komma varandra närmare och lära känna varandra. Fördens skull kräves ett »Eindringen in die Gottesdienst, die der Urgrund ist der tiefsten Frömmigkeit».

Högmässan avhölls söndagen den 10 juli 1927 i Katharinenkirche. Lic. Wallau yttrar i anledning därav:

»Die Andacht des Gemeindes war ein Beweis, dass man wirklich ergriffen war und dass es kein Schauspiel war».

Lic. Wallau meddelade även, att han dagen efter högmässan fått brev från två unga män, som tackade honom, framhållande att högmässan var deras största upplevelse på många år.

Och den, som i likhet med meddelaren hade den stora förmånen att få närvara vid högmässan ifråga måste säga sig, att lic. Wallaus ståndpunkt är riktig. Det var en av djupaste andakt gripna församling, som då fyllde Katharinenkirche. Man längtade efter inre upplevelse, och man fick den.

Det är den av Sveriges ärkebiskop Nathan Söderblom framförda ekumeniska tanken, som lever i lic. Wallaus eldiga själ. Må vi alla stödja honom.

Martin Fornander.»

Från Danmark. I anledning av den i februariumret publicerade skildringen av den liturgiska utvecklingen i Danmark har Red. av den danska Præsteforeningens Blad lämnat följande meddelande:

»Tillad mig en lille Bemærkning i Anledning af Omtalen af gamle danske Forhold Side 23. Vor Kirkes gamle virkelige Kirke-Psalmebog var Niels Jespersens Gradual af 1573. Kun Psalmerne deri måtte bruges i Gudstjenesten. Hans Thomesøns Bog må trods al officiel Støtte betragtes som et Privatarbejde. Og de mange latinske Stykker i Gradualen er ikke noget genoptaget men simpelthen Skikken fra Reformationen af, det Principet var, at man beholdt det middelalderlige Missale til og med Credo, og det blev liggende til Brug i Kirkerne, indtil Niels Jespersens Bog afløste det.

Bringstrup ved Ringsted.

P. Severinsen.»

Ledigförklarade kyrkomusikertjänster.

A) Icke förenade med folkskolläraretjänst:

- Klock-, och org.-tjänsten i *Kvistofta* och *Glumslövs* pastorat, Mlm. l., sökes senast 15 sept. Lön: 600 kr. jämte avk. av klockarebost.
Organistbefattningen vid Gustaf Adolfs-kyrkan i *Borås* sökes senast 30 sept. Lön 3000 kr. + 2 ålderstill. à 500 kr. efter 5 och 10 år; därjämte dyrtidstillägg.
Org.-, klock- o. kyrkosångarebef. i *Mönsterås*, Kalm. l., sökes före 5 okt. Lön i allt 2000 kr.

B) Förenade med folkskollärartjänst:

- I *Rimbo*, Sthlms l., sökes före 15 sept. Skolform B 2; klock- o. org.-lön 600 kr. samt klockarejord.
I *Otterstad*, Skarab. l., sökes före 15 sept. (adr. Kållandsö). Skolform C 1.
I *Släp*, Hall. l., sökes före 15 sept. (adr. Norbyvallda). Skolform B 1; slöjd, forts.-skola. Lärarelön 100 kr. utöver lag; klock- o. org.-lön 700 kr.
I *Lid*, Söderm. l., sökes före 20 sept. (adr. Ripsa, *Vallhallå*). Org.-lön 500 kr., klock. lön 150 kr. + avk. av klockarejord, ber. till 50 kr. Ersättn. för inöv. o. led. av kyrkokör enl. överenskommelse.
I *Öljehult*, Blek. l., sökes före 26 sept. Skolform B 1 (ev. senare ändrad till B 2); slöjd, forts.-skola. Kantors- o. org.-lön 400 kr.
I *Harmånger*, Gävleb. l., sökes före 27 sept. Skolform C 1; slöjd, forts.-skola. Org.- o. klock.-lön 900 kr. + 300 kr. för inövande av kyrkokör.
I *Lena*, Älvsb. l., sökes före 27 sept. (adr. Östadkulle). Org.-lön 500 kr., klock.-lön 200 kr.
I *Ulrika*, Österg. l., sökes före 27 sept. Skolform C 1; slöjd, forts.-skola. Kantorslön i värde c:a 600 kr.
I *Klädesholmen*, Gbgs o. Boh. l., sökes före 28 sept. (adr. Rönning). Skolform B 1; slöjd; yrkesbest. forts.-skola i fiskeri o. navigation, obl. för bef.-havaren. Org.- o. klock.-lön 500 kr.
I *Tveta*, Kalm. l., sökes före 30 sept. (adr. Mörlunda). Skolform B 2.
I *Guldrupe*, Gotl. l., sökes före 30 sept. Skolform B 2; kantorslön 200 kr.
I *Timrå* (Vivsta skola), Vnorrl. l., sökes före 5 okt. (adr. Indalsälven). Org.- o. klock.-lön 700 kr.
I *Ytterby*, Gbgs o. Boh. l., sökes före 7 okt. Org.- o. klock.-lön 600 kr.
I *Hjo*, Skarab. l., sökes före 10 okt. Skolform A. Lär.-lön: 200 kr. ortstillägg efter 1 års tjänst; org.- o. klock.-lön 800 kr.
I *Vallda*, Hall. l., sökes före 11 okt. (adr. Norbyvallda). Skolform B 1; forts.-skola. Klock.- o. org.-lön 700 kr.
I *Edåsa-Ljunghem*, Skarab. l., sökes före 11 okt. (adr. Varola). Skolform B 1; slöjd. Org.- o. klock.-lön 500 kr.
I *Hörsne*, Gotl. l., sökes före 11 okt. (adr. Gotlands Hesselby). Skolform B 2. Klock.-lön 350 kr.
I *Flistad*, Österg. l., sökes före 15 okt. (adr. Maspelösa). Org.- o. klock.-lön minst 500 kr.
I *Berg*, Västm. l., sökes före 17 okt. (adr. Kolbäck). Skolform B 2, forts.-skola. Org.- och kantorslön 700 kr.
-

PÅ C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG HAR UTKOMMIT:

Av **PREBEN NODERMANN:**

Kapellmästare vid Lunds Domkyrka.

PRELUDIER vid gudstjänsten. Pris 2 kr.

SMÅ KORALPRELUDIER för gudstjänsten. Pris 2 kr.

TRESTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsång^oer 1—5). Pris 1 kr.

1. Kom, Guds dyra gäva!
2. Vid min Jesu sida.
3. Väktare av himlens bud.
4. Hjorten häftigt längtar.
5. Lovom Herran!

HÖGTIDSKÖRER (Lunds Domkyrkas Körsång^oer 6—10). Pris 1 kr.

6. Hosianna.
7. Ära.
8. Det är en ros utsprungen.
9. Ditt huvud, Jesu, böjes.
10. Vid Reformationsfest.

TRE- OCH FYRSTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsång^oer 11—14). Pris 1 kr.

11. Mitt hjärta, Jesu, denna dag.
12. Du tålig var.
13. Lovpsalm.
14. Kristus är uppstånden.

ANDLIGA KÖRSÅNGER för hemmet. Pris 1 kr.

1. Upp, psaltare och harpa!
2. Din klara sol går åter opp.
3. Livets färd.
4. Hur länge.
5. O Gud, till dig jag flyr.

UNGDOMSKÖRER för högre allmänna läroverk. Pris 1 kr.

1. Vår svenska fana.
2. Till Norden.
3. Sångarglädje.
4. Friheten.
5. Engelbrektsmarschen.

TJUGOTRE BARNVISOR för svenska skolor och hem av J. Nyvall. Pris 50 öre.

»Det skall i få ord sägas, att dir. Nyvall, organist i Solna kyrka och sånglärare vid samtliga skolor i församlingen, i detta verk visat sig vara den insiktsfulle pedagogen och den varme barnvännen i lika hög grad, som han är den borne musikern. Man väntar, att sångsamlingen skall komma att ståta med det bekanta: »Veni, vidi, vici».

Genom det ackompanjemang, som är tillagt varje sångnummer, blir arbetet lika kärkommet för den lille eller de små i hemmet som i skolan, där det ju eljest är »massverkan» som livar och stöder utförandet. Och den praktiska åtgärden är vidtagen, att vid föredragning av ett nummer, vilket som helst, bladet icke behöver vändas.

Sånghäftet, som har vårdad utstyrsel och gör intryck av soliditet och hållbarhet, är häftat i stark, böjlig kartong, säljes till det oväntat billiga priset av 50 öre — något som är överkomligt för varje liten »sångare».

John Morén i Folkskolans Vän.

